

Proposamena

**2017-2020 Giza eskubideen,
bizikidetzaren eta lankidetzaren
Hezkuntza-programa Osagarria**

Aukeratzeko ahalmena

2017ko ekainaren 29a

Giza Eskubide, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Giza Eskubide, Bizikidetzaren
eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General de Derechos Humanos,
Convivencia y Cooperación

Sarrera

Eusko Jaurlaritzak, XI. Legealdiaren hasieran, jakinarazi du eskubideen gaineko ikuspegia bere ekintza guztietan indartzeko asmoa duela modu orokorrean eta sailarteko lanaz baliatuta. Erabaki horren lehenengo ondorioa Eusko Jaurlaritzaren egitura bera aldatu beharra izan da.

Lehenik eta behin, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren izena aldatu da, eta Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia deitu zaio. Bigarrenik, idazkaritza horretan Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentzia eta iheslarien egoera larriari erantzuna emateko koordinazioa sartu dira. Horrela, Idazkaritzak Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza, Gogoraren Zuzendaritza eta Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren Zuzendaritza hartuko ditu barnean.

Idazkaritzak 2017-2020rako Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Plana dauka, eta plan estrategikoa da. Gogoraren Zuzendaritzak eta Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziak, berriz, saileko planaren mailako programa bana daukate, eta horren arabera egituratzen dute beren jarduerak. Hiru plangintza-tresna horietan, hezkuntzaren esparruari lotutako ekimenak eta proiektuak daude, eta agerikoa da abiapuntuetan, ikuspegietan eta helburuetan askotan bat datozela.

Oinarrizko logikari jarraituz, arlo horietako hezkuntza-ekimenak eta -proiektuak unitate berean elkartzeko saiatu behar da. Bestela esanda, oinarri eta helburu partekatuek bide berean sartu beharko liriteke. Ildo horretatik, idazkaritzako zuzendaritzetan sortzen diren hezkuntza-plan guztiek giza eskubideei buruzko ikuspegia izan beharko dute.

Hori horrela, hauxe da legealdi honetako erronka estrategikoa: giza eskubideen hezkuntza-proiektua sendotzea, giza duintasunaren irizpide pedagogikoan oinarritua eta bakearekiko, aniztasunarekiko eta elkartasunarekiko konpromisora bideratua, enpatia aldeko hautua aintzat hartuta. Helburu nagusia hezkuntza-tresna sortzea da, bai eta bizikidetzaren arloan konpontzeke dauden edo sortzen ari diren erronkei aurre egiteko elkarrekintzak sortzea ere, gizarte- eta hezkuntza-arloan.

Aldi berean, bikoiztasunak ezabatzeko, ahaleginak eta baliabideak optimizatzeko eta ezarritako jarduerak garatzen laguntzeko lana egingo da. Horren harira, idazkaritza horretan egiten edo proposatzen diren proiektu, plan edo jarduerak guztietan garapen-baldintzak partekatu eta kontuan hartu beharko dira. Horren ondorioz, proposamenen mugak argi adierazi beharko dira; proposamenen aplikazioak erraza izan beharko du; eta baliabideen kopuruak, zentzuduna. Agerikoa denez, ikastetxeen eta hezitzaileen autonomia errespetatu eta sustatu beharra dago.

Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritzaren hiru zuzendaritzek hezkuntza-arloan aurrera eramaten dituzten ekimenetan eta proposamenetan kontuan hartu behar da hutsetik ez dela hasiko. Euskal hezkuntzan aspaldi landu dira giza eskubideak; beraz, egindako lana kontuan hartu beharko da, eta irizpide egokiei jarraituz geure hezkuntza-sisteman jada egiten ari den lan hori osatzeko proposamenak egin beharko dira.

Ildo horretatik, dokumentu honetan proposatzen diren ekimen guztiak Hezkuntza Sailarekin bat egingo dira, eta Euskadiko Eskola Kontseiluarekin, hezkuntza-eragileekin eta Gizalegez Akordioaren sinatzaileekin koordinatuta. Ekimen guztiek Oinarrizko Hezkuntzako eta Batxilergoko curriculumak osatzen lagunduko dute. Hezkuntza-etapa horiek amaitzean, gure hezkuntza-sistemako ikasleek honelako gaitasunak eta trebetasunak izan beharko dituzte, gizarterako eta herritartasunerako konpetentziari dagokionez:

«Giza eskubideak izatea norberaren bizitzako eta gizarteko ekintzei eta egoerei buruzko iritziak osatzeko erreferente unibertuala eta norberak herritar gisa dituen eskubideak erabili eta betebeharrak betetzeko erreferentea; eta partaidetzako, begiruneko, justizia sozialeko eta elkartasuneko jokabideak lantzea, balioetan oinarritutako demokrazia gauzatzeko».

«Iraganean, edo gaur egun, bizikidetzeta-tentsioak eta -gatatzak izan dituzten gizarte-taldeak, elkarri eragiten diotenak, historian zehar zer konfigurazio edo egitura izan duten jakitea; eta iraganaren gaineko kontzientzia kritikoa lantzea, etorkizunean egoera horiek konpontzeko prozedura baketsu eta demokratikoak erabiltzen jakin dezagun».

Lehen zatia

Abiapuntuak

1. Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Planean ezarrita dauden hezkuntza-arloko erabakiak

2017-2020rako Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Planaren 9. ekimenean jasota daude Eusko Jaurlaritzak hezkuntza arloan egin nahi dituen jarduketak, eta bizikidetzari eta giza eskubideei lotutako kultura sustatzeko plan globalaren zati dira. Hezkuntzaren arloan, bizikidetzari eta giza eskubideei lotutako hezkuntza indartzeko programa bat garatzea ezarrita dago planean, hiru ardatz oinarri hartuta:

·**Indarkeriarik eza eta giza eskubideak:** Adi-adian proiektuan bildu diren biktimen lekukotasun hezigarriak erabiliz, lekukotasunak ikasgeletan partekatzen dituzten biktimen lankidetzarekin batera.

·**Aniztasuna eta giza eskubideak:** arrazismoaren eta etiketa kolektiboei lotutako diskriminazioaren prebentziorako hezkuntza-tresna bat abian jarritz.

·**Elkartasuna eta giza eskubideak:** bidegabekeriaren eta bazterkeriaren aurrean enpatia eta elkartasuna sustatzeko hezkuntza-proposamen baten bidez.

Legealdiaren amaierako ebaluazioa egiteko, honako irizpide hau erabiliko da: «bizikidetzaren eta giza eskubideen aldeko hezkuntza ideologia politiko desberdinak eta gizartea eta erakundeak elkartzeko gakoa izan dadin lortzea eta, horrekin batera, hezkuntzarako tresnak sortzea, erreferenteak izango liratekeenak, erabilgarriak direlako».

Bestalde, nabarmentzekoa da 2017-2020rako Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Planaren 12. ekimenean lau ardatz zehaztuta daudela, plana bera garatzeko. Horietako bi helburuk zuzeneko lotura daukate hezkuntza-arloarekin. Honako hauek dira: lana EAEko unibertsitateekin partekatzea eta Gazteriaren Kontseiluarekiko akordioaren esparrua.

Planean jasota dago unibertsitateekin batera izango den lankidetzan 2015ean eta 2016an egindako lanaren potentzialtasunean sakonduko dela, giza eskubideen hezkuntza unibertsitateetara eramateko. Gazteriaren Kontseiluarekin egindako akordioari dagokionez, bereziki azpimarratu da bizikidetzaren aldeko eta giza eskubideen aldeko kultura zabaltzeko eta gazteek bertan parte hartzeko estrategia bat garatzeko lanean.

2. Gogoraren Jarduera Planean jasota dauden hezkuntza-arloko erabakiak

Gogoraren 2017-2020ko Jarduera Planaren 9. ekimenean jasota daude Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuak aurrera eraman nahi dituen hezkuntza-arloko jarduerak. Ekimen honen helburua memoriari buruzko hausnarketa kritikoaren gaitasun pedagogikoa jarduera zehaztuz erakustea da. Hau da, azken batean, hezkuntza-tresnak eskainiko dira, giza eskubideen eta indarkeriarik ezaren konpromisoa indartzeko, gure herriko memoria demokratikoaren balioak helaraziz.

Ekimen horrek hiru helburu ditu. Lehenik, memoriak historiaren ikuspegitik duen potentzialtasun didaktikoa sustatzeko hezkuntza-tresnak eskaintzea; bigarrenik, memoriak etikaren ikuspegitik duen potentzialtasun didaktikoa sustatzeko hezkuntza-tresnak eskaintzea; eta, hirugarrenik, memoriak hezkuntzari eta gizarteari lotuta duen potentzialtasuna sustatzea, hezkuntza-eragileek Memoriaren Egunari buruz eginiko proposamen parte-hartzaile baten bidez.

Gogoraren Jarduera Planak hiru lan-ildo ezarri ditu helburu horiek lortzeko:

- Memoriaren dimentsio historikoa EAEko hezkuntza-curriculumean sartzeko proposamena prestatzea.
- Memoriaren dimentsio etikoa eskoletan eta unibertsitateetan sartzeko proposamena prestatzea, Gogora institutuaren ikus-entzunezko funtsak eskaintzen dituen baliabideak erabiltzeko gida didaktikoaren bidez.
- Hezkuntzako eta unibertsitateetako eragileek Memoriaren Egunean parte hartzeko proposamena aurkeztea.

Legealdiaren amaierako ebaluazio-irizpidea Gogora institutuaren hezkuntza-proposamenean eskoletan eta unibertsitateetan eta hezkuntza-eremuko eragileen artean jasotako harrera izango da.

3. Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren hezkuntza-arloko erabakiak

Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren 2014-2017ko Gida Planean ezarrita dago gizartea eraldatzeko hezkuntza egiturazko lehentasuna dela. Hortik abiatuta, 2017-2020ko ARAR ekintza-plana martxan jarri da Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren ekarpen zehatz gisa (H)ABIAN, gizarte-eraldaketarako hezkuntzaren euskal estrategia garatze aldera.

Estrategia eta ekintza-plan horietako helburuak honako hauek dira: (1) 2030eko (H)abian strategiaren esparruan egiten diren ekintzak egokitzea; (2) proposamenak ekintza-plan espezifiko batean sartzea, kudeatzen ditugun ekimen eta tresna guztiak orientatzeko; (3) Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren funtzioa kontuan hartzea Eusko Jaurlaritzaren beste sail batzuekin edo lankidetzaren beste erakunde publikoekin koordinatzean; eta (4) metodologiari eta jardunbidetik hartutako ikasbideari buruzko prestakuntza osatzeko baliabideak eta proposamenak egitea, hezkuntza-eragileekin batera.

Ekintza-ardatz hauek ezarri dira gizarte-eraldaketarako hezkuntza-arloko helburu horiek lortzeko:

1. ildo. **Ekintzak egiteko prestakuntza:** Gizarte-eraldaketarako Hezkuntzari laguntzea gaitasunak landuz eta sortuz, irakasleekin eta GGKEekin.
2. ildo. **Ekintza eraldatzaileak:** Mobilizatzea, eragitea, ikertzea, salatzea eta komunikazio hezigarria.
3. ildo. **Erakunde hezitzailea.** Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziak gizarte-eraldaketarako hezkuntzari ekarpena egitea Eusko Jaurlaritzan, beste erakunde batzuekin batera.
4. ildo. **Ikasteko kultura.** Gizarte-eraldaketarako hezkuntzan ekarpenak egitea, hausnarketaren eta elkarrekiko ikaskuntzaren bidez.

Legealdiaren amaierako ebaluazioaren irizpidea prestakuntzako eta hezkuntzako baliabide eta tresna zehatzak sortu izana izango da, baldin eta tresna eta baliabide horiek elkartzaren eta gizarte-eraldaketaren beharra hezkuntzan sartzen lagundu badute.

Bigarren zatia

Testuingurua

Giza Eskubide, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Idazkaritza osatzen duten zuzendaritzen hezkuntza arloko jarduketa testuinguru partekatu batean ulertu behar da. Zehatzago esanda, jarduketa horrek lagungarria izan behar du Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Planaren eta Gogora Planaren hezkuntza-proiektuetan edo Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziak gizarte-eraldaketarako hezkuntzari buruz bultzatzen duen ikuspegian. Dokumentuaren bigarren zatian, hiru ataletan egituratuta dago testuinguru horren deskribapena: oinarri kontzeptualak, plangintza pedagogikoa eta estrategia didaktikoak.

1. Oinarri kontzeptualak

Giza eskubideen, bizikidetzaren eta lankidetzaren hezkuntza-programa sendotzeko eta indartzeko oinarri kontzeptualen osagaiak honako hauek izango dira: funtsezko hezkuntza-educia duten bi binomio eta helburu nagusi bat.

1.1. Funtsezko hezkuntza-educia duten bi binomio

‘Binomio’ hitzaren esanahi baten arabera, bi elementuren multzoa da, eta elementuok orekatuta edo bata bestearen mende daude. Programan, hezkuntza-educi garrantzitsua duten bi binomio baliatuko ditugu. Binomio horietan, bi kontzeptu oreka- eta mendekotasun-harremanean jartzen dira: alde bate-tik, pertsonen duintasuna eta giza eskubideak; eta, bestetik, enpatia eta elkartasuna. Kontzeptu horien edukia funtsezkoak dira, eta bizikidetzarako hezkuntza-proiektuaren oinarriak osatzen dituzte.

1.1.1. Binomioa: pertsonen duintasuna eta giza eskubideak

Giza eskubideen, bizikidetzaren eta lankidetzaren proiektu globalean, hezkuntza funtsezko balio estrategikoa da. Pertsonaren duintasuna ulertzean, bizitzean, errespetatzean, sustatzean eta defendatzean oinarrituta dagoen hezkuntza-arloko proiektu baten lehentasuna berrestea da premisa hori formulatzeko modu bat, alderdi onari jarraituz.

Pertsonen duintasunak esan nahi du pertsona bakoitza berezia dela, baliabide baten orde-z xede bat delako. Xede bat da nork bere garapen osoa izateko aukera baliatu ahal duelako, bere kontzien-tziari jarraituz eta horretarako eskubidea baliatuta. Pertsonen duintasunaren ikusmolde horrek, hain zuzen ere, pertsona guztien oinarritzko eskubideak errespetatzea eskatzen du.

Pertsonen duintasunak esan nahi du pertsona bakoitza gehiago dela beraren edozein murriztapen baino; berari atxiki dakiokkeen edozein etiketa baino gehiago; eta berari lotutako edozein inguruabar, emozio edo arazo baino gehiago. Hezkuntzaren ikuspegitik, pertsonen duintasuna, kontzeptu bat ez ezik, bizipena ere bada. Norberak bizi ahal du esperientzia hori, nor bere esanahiaz eta bere irismen unibertsalaz jabetzeko.

Pertsonen duintasuna gizakiok historian egin dugun eraikuntza garrantzitsuenetako bat da, garran-tzitsuena ez bada. Hori dela eta, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsaleko lehen oinarria da, eta lehen paragrafoan eta atarian jasota dago: «Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela». Pertsona guztiak daukate duintasuna, eta esperientziatu, errespe-tatu eta sustatu behar da.

Giza eskubideak pertsonen duintasunaren esanahian oinarritzen dira. Edozein diskriminaziotan etniari, erlijioari, politikari, generoari, gizarte-ari edo jatorriari lotutako etiketa bat jartzen da pertsonen duintasunaren gainetik. Etiketatik arrazoimenaren eta gizatasunaren gainetik jartzen dira aurreiritzia, ezjakintasuna eta oldarkortasuna.

Giza eskubideen eta bizikidetzaren arloko hezkuntzaren oinarritzko ideia erraza da: edozein pertso-naren etiketa etnikoa, erlijiosoa edo politikoa baino askoz ere garrantzitsuagoa da pertsona horren duintasuna. Hori dela eta, pertsona horrek berdintasunean eta justizian oinarritutako tratua merezi du, eta hori adierazten da beraren giza eskubideak errespetatuz.

Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala premisa horren azalpen arautua da, eta 30 artikulutan adierazita dago. Munduaren historian nazioek eta herriek lortu duten akordiorik garrantzitsuena da. Hezkuntzaren ikuspegitik, lehentasun handiena eman behar zaio. Justizia, bakea, askatasuna eta bizikidetzaren neurri handi batean gobernuen eta pertsona guztien konpromisoaren, errespetuaren eta giza eskubideen defentsaren eta sustapenaren mende daude. Pertsonen duintasunak eta giza esku-bideak osatzen duten binomioaren edukia hezkuntzari lotuta dago, ezinbestean.

2.2. Binomioa: enpatia eta elkartasuna

Gizakiok enpatikoak izateko gaitasuna daukagu. Gaitasun horrek elkartasunez jokatzeko aukera ematen digu. Elkartasuna aukerazko eta borondatezko erabakia da. Enpatikoa izateko gaitasuna eta elkartasunarekiko konpromisoa pertsonen ezaugarri espezifikokoak eta unibertsalak dira. Are gehiago, gizakiok enpatia eta elkartasuna bereizgarri ditugula esan daiteke.

Enpatia beste pertsona baten lekuan jartzeko eta beste pertsona hori zaintzeko eta beraren egoera zailaz, justiziarik ezaz edo sufrimenduaz kezkatzeko gaitasuna da. Beste pertsona baten sufrimenduaz kezkatzeko gaitasuna dugunean, eta horrek zerbait egitera behartzen gaituenean, enpatia elkartasun bihurtzen da.

Pertsonen duintasuna bezala, enpatia ere kontzeptu bat da, eta ikasi ahal da. Baina, horrez gain, bada norberak bizi ahal duen esperientzia bat, berak unibertsoan duen irismena ulertzeko. Guk beste pertsona batzuen beharra sentitzen dugunean, enpatiaren beste aldea bizi dezakegu. Hurko batek jasaten duen justiziarik ezaren mina sentitzen dugunean ere esperimenta dezakegu.

Enpatia kulturari, hezkuntzari eta hedapenari lotutako balio handiko kontzeptua da, eta bizikidetzaren, giza eskubideen eta elkartasunaren arloko proiektu ororen oinarrian dugu. Izan ere, bestea eta besteak kontuan hartzen dituen bizikidetzakultura horrexek definitzen ditu enpatiaren aldeko hautuak. Bere baitako ate-leihoak kanpora zabalik dituen eta barruan zein kanpoan elkartasuna erakusteko gaitasuna duen gizarte definitzen du.

Enpatikoak izateko gaitasuna handiagoa da, baldin eta hezkuntzan sentsibilitatea eta beste pertsona batzuei hurbiltzen ikasi badugu, pertsona horiek urrun edo hurbil egonda ere. Enpatikoak izateko eta elkartasuna adierazteko gaitasunak zibilizatzen gaitu. Enpatiarik eta elkartasunik gabe, mundua norberekoikeriaren bultzaden mende egongo litzateke.

Eremu globalean edo gure herrian bertan, familian edo munduan bizikidetzak bidezkoagoa lortzeko behar den oinarrizko oreka lortuko bada, pertsonak, erakundeak eta herrialdeak beren baitako ate-leihoak zabaltu, eta barneko zein kanpoko elkartasuna adierazteko gai izan behar dute; horixe da, hain zuzen, pertsonen, erakundeen eta herrialdeen gainean behar dugun kontzepzio politikoa. Enpatiak eta elkartasunak osatzen duten binomioan funtsezkoa da hezkuntza-arloko edukia, mundua ulertzeko eta errealitatea hobetzen eta eraldatzen laguntzeko..

2.3. Hezkuntza-arloko helburu nagusia

Justiziarik eta berdintasunik eza, diskriminazioa, indarkeria eta biktimen aurreko axolagabetasuna ez dira soilik zoritxarraren ondorioak. Bidegabeko egiturak eta egoera horiei emandako erantzunak, neurri handi batean, pertsonen arrazoibideen eta erabakien bidez eraikitzen dira. Guztiok egiten ditugun eta norberak egiten dituen erabakiak dira. Erabakiak ondo jabetuta edo ondo jabetu gabe har ditzakegu.

Eta, gauzak zer diren, pasibotasunean edo bidegabeko zein berdintasunik gabeko errealitateetan parte hartzeko justifikazio ohikoena hau da: «ez neukan beste aukerarik», edo «ez zegoen beste aukerarik». Baina justiziarekin, berdintasunarekin, giza eskubideekin eta edozein indarkeria edo diskriminazio motaren biktimekin konpromisoa hartzeko oinarria hau da, hain zuzen ere: «aukeratu ahal dugu», «badago beste aukera bat».

Gizakiok aukeratzeko ahalmena daukagu: gutako bakoitzak. Ahalmen hori pertsonen gaitasun benetakoa, bereziena eta unibertsalena da. Pertsona guztiok duintasuna daukagu, eta enpatia eta elkartasuna adierazi ahal dugu, kontzienteki (zinez) aukeratu ahal dugulako. Axolagabetasuna, norberekoikeria eta justiziarik ezaren alde egin dezakegu, edo sentsibilitatearen, enpatiaren eta elkartasunaren alde. Hezkuntzaren ikuspegitik, horixe da tentsio neuralgikoa.

Aukera mota horiek gure esku daude, gure bizitzako edozein inguruabarretan. Zoritxarrak, inertziak edo ezintasunak ez dute den-dena hartzen. Gure kontzientziak aukeratzeko gaitasuna eta ahalmena ematen dizkigu. Hezkuntzaren ikuspegitik dagoen puntu neuralgikoa lotuta dago gure kontzientziaz jabetzeko garapenarekin. Hortaz, funtsezkoa da ikuspegi horri heltzea eta gaitasun horiek bereganatzeko lana egitea.

Aukeratzeko ahalmena pertsonari sentiaraztea eta ulertaraztea hezkuntzako proiektuaren ardatz nagusia da, baita helburu nagusia ere. Giza eskubideen, bizikidetzaren eta lankidetzaren hezkuntza sus-

tatuko badugu, aukeratzeko ahalmenaz jabetu beharko dugu. Kontzienteki aukeratzeko boterea dugu, gure bizitzaren edozein unetan eta inguruabarretan. Aukera bakoitzean mundu bidezkoagoa eta bizigariagoa marrazten ari gara une oro; edo, kontrakoa, justiziarik gabeko mundu zakarragoa.

Pertsona bakoitzak, jakitun izan zein ez, aukeratzeko gaitasuna dauka. Norbera gaitasun horretaz jabetzen denean, gaitasun hori bere egiten duenean eta sentitu egiten duenean, aske da aukeratu ahal izateko. Aitzitik, ezin izango du alegatu jabetasunik edo ezagutzarik eza. Hezkuntzaren arloa horixe da, hain zuzen ere: norberari bere gaitasunak eta ezagutzak erakustea. Lege bidez aukerak ezartzen dira, baina, hezkuntzak ezin du aukerarik *ezarri*. Hezkuntzak ikuspegi kritikotik jokatzeko eta jokatu aurretik behar diren baliabideak iradoki eta, batez ere, eskaini ahal ditu.

Giza eskubideen defentsa eta biktimekiko elkartasuna, memoria eta bizikidetzaren uztartzen dituen eta desberdintasunik eta justiziarik ezaren kontra lankidetzaren alde egiten duen erakunde batek hezkuntza-proiektu bat sortzen baldin badu, honako puntu hau ardatz nagusitzat hartu beharko du: nor bere kontzientziaz jabetzea sustatzea eta pertsonak aukeratzeko gai direla azpimarratzea. Horixe da helburu nagusia. Aukeratzeko gaitasuna dugu. Kontzienteki aukera dezakegu. Elkartasuna ere aukera dezakegu. Pertsonak elkartasuna aukera dezakegu; hor dago gaiaren muina. Azken finean, erabaki bat da.

2. Plangintza pedagogikoa: kontrabaliok eta balioak

Oinarri kontzeptualekin batera, plangintza pedagogiko partekatua behar da, Giza Eskubide, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Idazkaritzaren eremuetako jarduketak zentzu bereko unitate batekoak izan daitezen. Plangintza partekatu horren inspirazio-iturria Gizalegez Akordioaren edukia izango da. Akordio hori diagnosi batean eta proposamen pedagogiko batean oinarrituta dago. Diagnostika eta proposamena lagungarriak dira funtsezko hezkuntza-edukia duten binomioak eta ardatz-nagusia garatzeko (aurreko puntuak azalduta daude).

2.1. Hezkuntzaren kontrabalioren diagnostikoa

Bizikidetzaren hausten duten kausa nagusiak dogmatismoa, fatalismoa, manikeismoa edo sektarismoa dira, giza kontzientzietan garaile direnean. Horrexek elikatzen du justiziarik eta elkartasunik eza bultzatzeko eta justifikatzeko ideologia. Lau paradigma horiek gizartearen kulturaren eta norberaren pentsamoldean txertatuta egon daitezke, diskrezioz.

Laurek daukate ezaugarri komun bat: inposizioa, indarkeria, giza eskubideen urraketa eta bidegabekeriarekiko, desberdintasunarekiko eta diskriminazioarekiko sentiberatasun falta normalizatu egiten dituztela. Nork bere aukera egiteko gaitasun kritikoa distorsionatu edo deuseztatzen dute. Faktore horiek hezkuntzaren kontrako eragin handiko balioak dira.

•**Dogmatismoa.** Guztiz zuzen zaudelako eta egia osoaren jabe zarelako ustearen baliokidea da. Dogmatismoa nor bere mugaz behar bezala jabeturik ez izateagatik sortu eta garatzen da. Gizakion ahalmena eta gaitasuna indargabetzen ditu, nork bere buruarekin kritiko jokatzeko eta jokaera zuzentzeko gaitasuna deuseztatzen duelako.

•**Fatalismoa.** Funtsean, biktimaren rola hartzen da. Horren eraginez, konformismoa edo pasibotasuna aukera bakartzat hartzen dira. Zailtasunen erdian, aukerak identifikatzeko ezintasuna du oinarrian. Aukeratzeko gaitasuna murrizten du, aukeren sorta deuseztatzen duelako.

•**Manikeismoa.** Arazoak muturreko dikotomia bihurtzen ditu; hortaz, nork bere aukera egiteko eta ñabardurak kontuan hartzeko erantzukizuna eragozten du. Manikeismoa kontzientzia etikoaren sakontasun ahuleko egoeretan zabaltzen da. Aukeratzeko ahalmena murrizten du, errealitatea bi zatitan aurkezten duelako, demagogikoki sinplifikatuta.

•**Sektarismoa.** Giza eskubideei baino balio handiagoa ematen zaio ideia bati; taldea ideia horri atxikitzen zaio, eta kolektiboki defendatzen du. Giza duintasunaren balio gorena behar bezala barnerratuta ez izatean oinarritzen da. Kontzienteki aukeratzeko gaitasuna *a priori* ideologiko baten mende jartzen du.

Lau paradigma horiek murriztu edo guztiz deuseztatzen dute kontzienteki aukeratzeko gaitasuna. Bizikidetzaren hausten dute, etikoak ez diren baliabideen erabilera bidezkoztat jotzen dutelako; justiziarik eza, desberdintasuna, indarkeria onartzea zuzitzen dute, «beste aukerarik ez dagoelako», «beste ba-

tzuek egiten dutena okerragoa delako», eta, horren aurrean, «dena zilegi dela» aldarrikatzen dutelako. Labur esanda, aurkaria edo desberdina dena «etsai» irudikatzen dute, besterik kontuan hartu gabe.

Hezkuntzaren ikuspuntutik, batetik, aukeratzeko gaitasuna nor bere buruan sentitzea eta, bestetik, edozein diskriminaziori –politikoa, sektarioa, klasista, arrazista, sexista, etnia artekoa zein erlijio artekoa izan– aurrea hartzea zuzenean dago lotuta bizikidetzaren hausten duten lau paradigma horiei ematen zaien erantzunarekin.

2.2. Balio pedagogikoei buruzko proposamen pedagogikoa

Guztiok gara gizartearen eta hezkuntzaren arloko eragileak. Hurrengo lau puntuetan hezkuntza-erantzuna ematen zaie aurreko atalean azaldu ditugun lau kontrabalioei. Gizalegez Akordioaren edukia sakontzen dute, eta lau puntuak lagungarriak dira nor bere aukera egiteko gaitasunaz jabetzen ikasteko. Hortaz, pertsonen errealtate eta gaitasun egiazkoenak garatzeko lagungarriak dira. Ez dute ezer berririk erakutsiko, norberak duena baizik.

•**Mugen pedagogia.** Gure ikuspegia beti osatugabea dela onartzea da bizikidetzaren.

Bizikidetzak honetaz jabetzea esan nahi du: gutako inork ez du arrazoi osoa, ezin dugu dena egin, eta ezin gara egia osoaren jabe izan. Hezkuntzaren ikuspuntutik, gizakion mugak onartzeko esperientzia hezigarria bultzatu behar da, errealtate-agindu hori ulertzeko. Bizipen hezigarri horrek aurrea hartzen dio dogmatismoari, elkarrizketa eta indarkeriarik eza sustatzen ditu, eta gainerako pertsonen beharra eta lankidetzaren ulertarazten ditu. Gizakion bizipen espezifikoen sentitzen dugunean, nor bere mugak ulertzen dituenean, aukeratzeko ahalmena sortzen da; horregatik laguntzen du bizipen horrek.

•**Balio positiboaren pedagogia.** Zailtasunen artean aukerak sustatzen ikastea da bizikidetzaren.

Hori ikasteko, ezinbestekoa da balio positiboak ematen duen bizipen hezigarria sustatzea eta pertsona guztien eskura dagoela azpimarratzea. Bizipen horri esker konturatzen gara etsipena, justiziarik eza edo desberdintasuna onartzea edo etikoak ez diren baliabideetara jotzea baino aukera hobekak ditugula. Balio positiboaren bizipen hezigarriak fatalismoari aurrea hartzen dio, eta aniztasuna sustatzen du. Aukeratzeko ahalmena garatzen laguntzen du, etsipena aukera bakarra ez dela argitzen duelako, eta aukeren sorta hedatzen duelako.

•**Kontzientzia etikoaren pedagogia.** Egoera bakoitzean erantzukizun etikoa geure gain hartzea da bizikidetzaren.

Berekin dakar norbanakoaren kontzientzia etikoan sakontzeko esperientzia hezigarria sustatzea. Dogmatismoaren, amorraren, oldarkortasunaren, beldurraren, norberekoikeriaren eta abarren bulkada soila baino gehiago gara, arrazoibidea dugulako, eta zentzu etikoz aukeratzeko gai garelako. Kontzientzia etikoaren bizipen hezigarriak manikeismoari aurrea hartzen dio, eta elkartasuna sustatzen du. Aukeratzeko ahalmena garatzen laguntzen du; izan ere, guztiok daukagun enpatia-gaitasuna garatzeko behar den sentsibilitatea eta elkartasuneko konpromisoak berez dakartzen hautuak lantzen ditu.

•**Giza duintasunaren pedagogia.** Giza duintasunaren errespetuaren balio gorenaren ulertzea da bizikidetzaren.

Pertsonen duintasunaren eta giza eskubideen bizipen hezigarria sustatu behar da, baina, lehenik eta behin, nor bere buruan bizi behar du. Gizaki guztiek merezi dute begirunea, eta guztiek dituzte eskubideak. Edozein etiketa edo norbanakoaren murrizketa baino gehiago dira pertsonak. Horren jakitun izatea erabakigarria da bizikidetzaren zibilizatu lortzeko. Giza duintasunaren bizipen hezigarriak indarkeriara jotzeari aurrea hartzen dio, eta giza eskubideen errespetua sustatzen du. Erabakiak gidatzeko erreferentzia nagusia ematen du; hortaz, aukeratzeko ahalmena garatzen laguntzen du.

Ikuspegi estrategikotik begiratuta, eta etorkizunean gizarte integratu bat lortzeko, beharrezkoa da bakearen eta bizikidetzaren aldeko kultura sustatzea, aipatu berri ditugun balioen tankerakoak lantzen dituen pedagogia unibertsala barnean hartzen duten gizarte- eta hezkuntza-arloko proiektuen bitartez.

Sexismoaren, homofobiaren, xenofobiaren, arrazismoaren, desberdintasunaren, elkartasunik ezaren edo indarkeriaren edozein motari aurre egiteko erantzuna bizikidetzaren balioetan oinarritutako hezkuntza da. Hezkuntza hori mezu batean laburbiltzen da: ez dago ezer pertsonen duintasuna baino garrantzitsuagoa denik. Gizakiok duintasuna daukagu, kontzientzia daukagulako. Eta, kontzientzia daukagunez, kontzienteki aukera dezakegu. Kontzienteki aukeratzeko gaitasuna dugu, elkartasunaren alde egin dezakegulako.

3. Funtsezko estrategia didaktikoak

Giza eskubideen, bizikidetzaren eta lankidetzaren hezkuntzan kontzeptuak eta edukiak ikastea beharrezkoa da, baina ez da nahikoa. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalean 30 artikulua jasota daude. Artikuluak ikastea, hau da, ezagutzea eta ulertzea, ezinbestekoa da, baina hori ez da dena.

Ezagutza teoriko horiekin batera, bizipena behar da. Pertsonen duintasuna, giza eskubideak, enpatia, elkartasuna, aukeratzeko ahalmena... kontzeptuak ez ezik, bizipenak ere badira: norberak bizi eta sentitzen dituenean, kontzeptu horien benetako irismena ulertzen du.

Aurreko puntuan lau balio pedagogiko azaldu dira, ildo horretatik jarraitzeko. Balio horietan guztietan azpimarratzen da norberak izandako bizipena gako dela ikaskuntzan: gure mugak onartu behar ditugu, balio positiboak aurkitzeko gaitasunaz ohartu, gure kontzientzia ezagutu eta pertsonen duintasuna gure benetako errealitatean ulertu.

Zehatz-mehatz, bizipenetatik ikasteko apustu horretan eta geroago azalduko ditugun proiektuetan tresna zehatz hauek hedatu eta proposatuko dira:

-Lekukotasunak entzuteko esperientzia. Lehenik eta behin, lekukotasunak entzunez ikasteko aukera baliatuko da. Frogatuta dago lekukotasunen eragina benetakoa eta sakona dela. Lehen eskuko lekukotasunez ari gara, lehen pertsonan kontatuta; hau da, errepikatu behar ez diren esperientzien lekukotasun zuzenak, edo eredu gisa zabaldu behar diren esperientzien lekukotasun zuzenak.

-Ikus-entzunezko elkarreaginaren bizipena. Bigarrenik, ikus-entzunezko baliabideek –film dokumentalak, fikzio-filmak edo beste euskarri batekoak– giza eskubideei lotutako emozioak eta esperientziak partekatzeko eta lehen pertsonan sentitzeko aukera ematen digute. Horretarako, ikusleak eszena horietako protagonista bihurtzeko elkarrekintza sustatu behar da.

-Mundua beste ikuspuntu batetik ikusteko bizipena. Hirugarrenik, hauxe da frogatuta dagoen beste tresna didaktiko bat: gure konfort-eremutik ateratzen gaituzten hainbat errealitatekin harremanetan jartzea. Gure errealitateaz bestelakoak diren eta giza eskubideei lotuta dauden errealitate batzuk zuzenean ezagutzean edo fisikoki bisitatzean datza.

Programa horretako zeharkako estrategia hauxe da: Giza eskubideen, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Hezkuntza bizipenaren bidez sustatzea. Lehen pertsonan izandako bizipen partekatua da. Didaktika horrek ez ditu gainerakoak baztertzen, osatu egiten ditu. Hala eta guztiz ere, bizipenen bidezko didaktika nagusi da programa honetan eta lotutako proiektuetan.

1. Oinarri kontzeptualak	1.1. Funtsezko hezkuntza-edia duten bi binomio	<ul style="list-style-type: none"> ·Pertsonen duintasuna eta giza eskubideak. ·Enpatia eta elkartasuna.
	1.2. Hezkuntza-arloko helburu nagusia	<ul style="list-style-type: none"> ·Aukeratzeko ahalmena pertsonei sentiaraztea.
2. Plangintza pedagogikoa: kontrabaliok eta balioak	2.1. Hezkuntza-arloko kontrabaliok, diagnostiko bat	<ul style="list-style-type: none"> ·Dogmatismoa. ·Fatalismoa. ·Manikeismoa. ·Sektarismoa.
	2.2. Hezkuntza-arloko balioak, proposamen pedagogikoa	<ul style="list-style-type: none"> ·Mugen pedagogia. Bizikidetzaren gure ikuspegia beti osatugabea dela onartzea da. ·Balio positiboaren pedagogia. Bizikidetzaren zailtasunen artean aukerak sustatzen ikastea da. ·Kontzientzia etikoaren pedagogia. Bizikidetzaren egoera bakoitzean erantzukizun etikoa geure gain hartzea da. ·Giza duintasunaren pedagogia. Bizikidetzaren giza duintasunaren errespetuaren balio gorena ulertzea da.
3. Funtsezko estrategia didaktikoak	3.1. Bizipenen bidez ikastea	<ul style="list-style-type: none"> -Lekukotasunaren bizipena. -Ikus-entzunezko elkarreaginaren bizipena. -Mundua beste ikuspuntu batetik ikusteko bizipena.

Hirugarren zatia

Jarduera- programa

Dokumentuaren hirugarren zati honetan jarduera-programa azaldu dugu. Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia osatzen duten zuzendaritzek bultzatuko dute, hezkuntza arloan. Zehatz-mehatz, zazpi proiektu espezifiko dira.

1. Lehen proiektua. Lekukotasunak eskoletan sartzen dira

1.1. Abiapuntuak

·Lehen proiektua lekukotasunaren hezkuntza-potentzialtasuna kudeatzean datza, giza eskubideen arloko hezkuntza sustatzeko eta memoriaren dimentsio etikoa bizikidetzarako hezkuntzan sartzeko. Proiektuaren oinarria Adi-adian ekimena gauzatzen eman ziren urteetako esperientzia da. Ekimen horretan biktimen lekukotasun hezigarriak jakinarazi ziren.

·Garapenerako zenbait ildo daude, eta Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzak eta Gogora Zuzendaritzak kudeatuko dituzte, koordinatuta. Ildo guztietan dagoen helburu bat lekukotasuna hezkuntza-tresna gisa erabiltzea da, gero eta gehiago eta gero eta autonomia handiagoz.

1.2. Garapen-ildoak

Honako ardatz hauek osatzen dute proiektua:

·Adi-adian biktima hezitzaileen programa eguneratuko da, eta biktimen zuzeneko lekukotasunak eta lekukotasun grabatuak konbinatuko dira, programan parte hartzen duten biktimekin ados jarrita. Proiektu hau bereziki pentsatuta dago DBHko laugarren mailako eta Batxilergoko ikasleekin lan-tzeko. Horrez gain, unibertsitateei proposatuko zaie esperientzia unibertsitateetara ere eramatea. Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza da proiektuaren arduraduna.

·Era osagarrian, Gogora Institutuaren ikus-entzunezko funtseko lekukotasun grabatuak erabiltzeko gida didaktikoa egingo da. Bigarren fasean, gida didaktikoaren edukia zabaldu, eta Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren ikus-entzunezko funtseko baliabideen multzoa erabiliko da. Gogora Institutua da proiektuaren arduraduna.

·Bi ekintzen eta hauekin lotutako materialen eskaintza zabaltzeko, eta baita ikastetxeen ohiko programazioetara didaktikoki lotzeko lanerako ere, zonako berritzeguneen laguntza izan daiteke.

·Gainera, jarduera horiek bateragarriak izan beharko dute Memoriaren Plaza erakusketa ibiltariaren harira garatuko diren tailerrekin eta Gogora Institutuak garatuko dituen beste erakusketa-proposamen batzuekin. Izan ere, jarduera horien ardatz nagusiak lekukotasunak izaten dira.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Adi-adian proiektua eguneratzea.	· 2017an	Proiektua ezarritako epean berritzea.
2. ekintza. Gida didaktikoa prestatzea, Gogora Institutuan bildutako lekukotasunak erabiltzeko.	· 2017ko bigarren seihilekoan	·Gida ezarritako epean prestatzea.
3. ekintza. Adi-adian proiektu berria eta gida didaktikoa aurkeztea eta eskaintzea.	· 2017-2018 ikasturtean	·Legealdiaren amaieran hezkuntza-proposamenen ezarpenari buruzko balantzea egitea.
4. ekintza. Gogora Institutuko edukien eta baliabide didaktikoen plataforma birtuala prestatzea.	· 2018ko lehen seihilekoan	·Plataforma ezarritako epean prestatzea.
5. ekintza. Gogora Institutuko edukien plataforma aurkeztea eta abian jartzea.	· 2018-19 ikasturtean	·Legealdiaren amaieran Gogora Institutuaren hezkuntza-proposamenen ezarpenari buruzko balantzea egitea.

2. Bigarren proiektua. “*Mundua eskolara doa*”

2.1. Abiapuntuak

·Proiektu honetan munduko errealitateari buruzko galdera hezkuntza-eremura eramaten da. Planetan egoera zailtan eta txarretan bizi direnen errealitatea ikustean eta ulertzean datza. «Mundua eskolara doa», ikuspegi horretatik.

·Proiektuaren ardatz nagusia hau da: irakasleei prestakuntza ematea, errealitate horren lekukoen bitartekaritzaren bidez. Horretan, GGKEek, gizarte zibileko beste erakunde batzuek eta lankide boluntarioek parte hartuko dute. Prestakuntza beharrezko alde aurretiko urratsa da, munduaren aniztasuna eta konplexutasuna ulertzeko, eta ikasleei jakinarazi ahal izateko.

·Berrito ere, GGKEen, gizarte zibileko beste erakunde batzuen eta lankide boluntarioen lekukotasuna ardatz nagusia dugu. Bizipenak ezagutzean, haien protagonista izatean, jardunbideak erakustean eta gizarte-eraldaketarako hezkuntzaren ikuspegia sustatzeko metodologia kohezitzaileak eta parte-hartzaileak garatuz ikasteen datza. Era berean, Jasangarritasunerako Hezkuntzako Estrategiarekin batera era osagarrian garatuko da.

·Ildo horretatik, *Heziketa Topaketak* horretarako bereziki planteatu dira, irakasleekin, hezkuntza komunitatearekin, GGKEekin eta beste gizarte-eragileekin batera antolatuz. Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziak eta Hezkuntza Sailak elkarrekin antolatu eta hedatuko dituzte topaketak.

2.2. Garapen-ildoak

Proiektu horretan lankidetzaren eta Hezkuntza Sailaren elkarrekiko ezagutza handiagotu nahi da. Hori lan-planean jasota dago, eta honako ardatz hauek garatuko dira:

- GGKEei laguntzea, Hezkuntza Sailaren ekimenetan parte har dezaten: esaterako, Prest_Gara ekimenean (irakasleen prestakuntza); «Partekatuz ikasi» berrikuntza- edo elkartruke-ekimenean; edo «Bikaintasunerantz» edo «Eleaniztasunerantz» ekimenetan.
- GGKEek ikastetxe publikoekin harremanetan jartzea, baldin eta erakundeen proposamenak ikaste-txeetan egiteko baldintza espezifikoak betetzen badira.
- Prest_Gara proposamenaren ildo zehatzak garatzea, munduko hainbat lekutako errealitate zehatzen bidez.
- Munduko eta tokiko ikuspegitik garatzen ari diren esperientzietan sakontzea, Hezkuntza Sailak ematen dituen sarien eremuan.
- Hezkuntza-metodologiaren inguruan hartu-eman eta ikaskuntza eremuak sortzea.
- DBHko eta Batxilergoko hezkuntza-curriculumean Ekialde Ertainari eta Afrikari buruzko ezagupe-nak txertatzeko baliabide didaktikoak erraztea.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. « <i>Mundua eskolara doa</i> » prestakuntza-lanaren plana egitea.	· 2018ko lehen sei hilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. Prestakuntzako proposamena aurkeztea eta eskaintzea.	· 2018-2019 ikasturtean	Legealdiaren amaieran prestakuntza-materialaren erabilerari buruzko balantzea egitea.

3. Hirugarren proiektua. “Eskola mundura doa”

3.1. Abiapuntua

·Mundua galdezka doa eskolara, baina eskola ere mundura doa, munduaz interesatzeko, mundua ulertzeko eta munduan ibiltzen ikasteko. Gaur egungo testuinguruan, antipoda geografikoak eskuragarri ditugu, hurbil. Batetik, Internet daukagu, eta planetako edozein errealitatetara edo bazterretara hurbiltzen gaitu; bestetik, gure eskualdean bertan munduko hainbat lekutako pertsonak eta lekukoak aurki ditzakegu. Gure eskola bera horren isla da. Laburbilduz, proiektu honetan inguruabar bikoitz hori planteatzen da.

·Errealitatean tokiko eta munduko eremuak eskura daude. Guk bi aukera ditugu: errealitate horri bizkarra ematea ala errealitate horri gerturatsen saiatzea. Atea jo, eta planetako auzokideak ezagutzeko interesa adieraz dezakegu. Proiektuko proposamenak bestelako pertsoneri hurbiltzea, haiei entzutea eta ezagutzea dira, hori egitea hezkuntza-tresna izan dadin. Zuzeneko lekukotasunak izango dira, eta bestelako egoeretan bizi diren pertsonen adieraziko dituzte. Horrela, mundua beste ikuspuntu batetik ikusteko bizi-pena ere hedatuko dugu.

·Bizipen hori ikus-entzunezko baliabideekin edo prentsako zein Interneteko bilaketekin konbina daiteke. Laburbilduz, gure ikasleek lehen eskutik entzun ditzakete iheslarien, immigranteen, giza eskubideen defendatzaileen, beste kultura edo erlijio batzuetako pertsonen edo beste egoera sozial eta politikoko batzuetan bizi diren pertsonen kontakizunak.

·Hezkuntza-proiektu honen interesgune nagusia arrazismoari, bazterkeriari eta etiketa kolektiboko diskriminazioari aurrea hartzea da. Pertsonen duintasunaren, enpatiaren eta elkartasunaren benetako esanahia ulertzea bilatzen dugu. Hori guztia, pertsoneri aurrez aurre eta begietan begiratuz egingo dugu: lekukotasunak urrun dauden pertsona horiek hurbilduko dizkigu. Mundua eskolara eramango dugu.

·Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzak bereziki sustatuko du, Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziarekin koordinatuta. Berritzeguneei eta Eusko Jaurlaritzaren Familia Politikako eta Aniztasuneko Zuzendaritzak koordinatuko dute proiektuaren ezarpena; bereziki, Biltzen zerbitzuak, Ikuspegi behatokiak eta Eraberean sareak egindako lanari dagokionez.

3.2. Garapen-ildoak

Proiektu honen egitura erraz aplikatzen da. Honako hauek dira lkasle etorkinei arreta emateko II Planean jasota dagoenarekin bat datorren lan-planaren ardatzak:

- Gure herrian edo eskualdean dagoen jatorrien aniztasuna ezagutzea.
- Leku horietan dauden egoera batzuk ezagutzea, komunikabideen eta Interneten bitartez.
- Munduko beste bazter batzuetatik gure ingurunera etorri diren pertsonak eskolara gonbidatzea, haien kontakizuna eta lekukotasuna entzuteko.
- Munduko eta gure inguruneko arrazismoari, bazterkeriari eta diskriminazioari buruzko hausnarketa egitea.
- Pertsonen duintasunak, giza eskubideek, enpatiak, elkartasunak eta antzekoak diren beste konzeptu batzuek zer esanahi praktiko eta zehatz duten aztertzea, entzun ditugun kontakizunei lotuta.
- Aukeratzeko gaitasunaz jabetzea eta ahalmen horrek ematen dizkigun aukeretatik emaitzak ateratzea.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Hezkuntza-modulua sortzea. « <i>Eskola mundura doa</i> ».	· 2018ko lehen sei hilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. Hezkuntza-modulua aurkeztea eta eskaintzea.	· 2018-2019 ikasturtean	Legealdiaren amaieran prestakuntza-materialaren erabilerari buruzko balantzea egitea.

4. Laugarren proiektua. Memoriaren dimentsio historikoa hezkuntzan sartzean

4.1. Abiapuntua

·Memoria historikoari eta oraintsuko memoriari buruzko hausnarketen dimentsio etikoa agerikoa da. Hala eta guztiz ere, hezkuntza-ikuspegitik, dimentsio historikoa ere badute, eta bereizita adierazi behar da. Bestalde, dimentsio horiek ez daude isolatuta; konektatuta daude, eta elkarren osagarri dira.

·Giza Eskubideen, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Idazkaritzaren laugarren hezkuntza-proiektu hau memoriaren dimentsio historikoa EAEko hezkuntza-curriculumean sartzeko proposamen bat prestatzean datza.

·Prestatze aldera, memoriari eta historia irakasgaiari buruzko jardunaldi espezializatu batzuk antolatuko dira, eta lantalde bat sortuko da. Lantalde horrek arduratu beharko du eduki horiek DBHko 4. mailako eta Batxilergoko historia garaikidearen curriculumean sartzeko proposamena aurkezteaz.

·*Oinatz galduak* film dokumentala oinarritzko tresnatzat hartuko da. Ikus-entzunezko film dokumental hori aurreko legealdian egin zen, eta haren edukiak oso askotarikoak eta egokiak dira. Material horrek sustatzen duen elkarrekintzaren bitartez, ikuslea aktore bihurtzen da, film dokumentala ikusten duenean. Horrez gain, aukeratzeko ahalmenak historian zehar zer ondorio izan duen hausnartzeko aukera ematen du.

·Gogorak bultzatuko du ekimen hori, eta Hezkuntza Sailaren lankidetzaren edukiko dute, proposamena prestatu eta sareetan eta ikastetxeetan aurkezteko.

4.2. Garapen-ildoak

Proiektu horretako lan-planean honako ardatz hauek zehaztu dira:

- Lehenik eta behin, Gogorak adituen talde bat eratuko du, memoriaren dimentsio historikoa DBHko 4. mailako eta Batxilergoko 1. eta 2. mailako historia gaiaren curriculumean sartzeko proposamena prestatze aldera. Aldi berean, jardunaldi espezifikoak egingo dira, gai berari buruzkoak.

- Adituen taldeak memoriaren dimentsio historikoa curriculumean sartzeko proposamena egin ondoren, Eusko Jaurlaritzak materiala aztertuko du, eta proposamena martxan jartzen hasteko behar diren egokitzapena egingo du.

- Edukia eta garapena ebaluatuko dira, eta emaitzak jendaurrean aurkeztuko dira.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Lantaldeak sortzea eta jardunaldiak antolatzea.	· 2017ko bigarren seihilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. Proposamenak aurkeztea.	· 2018ko lehen seihilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
3. ekintza. Proposamena abian jartzeko garapena egitea.	· 2018-2019 ikasturtean	·Proposamena gauzatzen hastea.
4. ekintza. Ebaluazioa eta proiektzioa.	· 2019-2020 ikasturtean	·Ebaluazioa eta proiektua aurkeztea.

5. Bosgarren proiektua. Memoriaren Egunaren hezkuntza-balioa

5.1. Abiapuntua

·Iraganeko memoria kritikoari buruzko hausnarketa-prozesuetan edo terrorismoaren, indarkeriaren eta giza eskubideen urraketen biktimei aitortzea egiteko edo biktimak oroitzeko prozesuetan parte hartzea oso hezigarria da, bizikidetzaren eta giza eskubideen arloko hezkuntzan.

·Euskadin, azaroaren 10ean, urtero ospatzen dugu Memoriaren Eguna. Jardunaldi horrek alderdi soziala, politikoa eta instituzionala ditu. Horrez gain, oroitzapen-ekitaldi horrek badauka hezkuntza-alderdi bat ere, eta alderdi hori etorkizunean bidegabeko egitaterik edo iraganeko egitate traumatikoak edo bezalakorik berriro ez gertatzeko politikaren eremuan baliatu ahal eta baliatu behar da.

·Gizarte-, politika- eta erakunde-eremuetan, oroitzapen hori bereziki adierazten da erakundeen aurrean agerraldiak eginez eta zenbait politikariren eta erakunderen arteko adierazpen adostuak jakinaraziz. Hezkuntza-arloko plangintza, funtsean, bestelakoa da, bai forman, bai edukietan. Diseinua, proiektzioa eta garapena hezkuntzari lotutako parametroen arabera baino ez dira egingo.

·Ikuspegi horretatik, Gogora Institutuak eta Eusko Jaurlaritzak proposamen-dokumentu batean zenbait jarduera eta tresna pedagogiko jasoko dute, ikastetxeetan azaroaren 10ean, aurreko egunean edo ondokoetan memoriari buruzko hezkuntza-hausnarketa egin ahal izateko.

·Tresna horiek dira, adibidez, honako hauek: *Oinatz galduak* sail dokumentala; Ahotsak programako beste film dokumentalak edo fikzio-filmak hautatzea; edo ikastetxean Adi-adian hezkuntza-programa sartzea; edo beste jarduera batzuk. Ekimen horiek guztiak hausnarketarako, parte hartzeko edo elkarreagin partekatuetarako hezkuntza-testuinguruetan garatu ahalko dira.

5.2. Garapen-ildoak

Proiektu horretako lan-planean honako ardatz hauek zehaztu dira:

- Gogorak eta Giza Eskubide, Bizikidetzaren eta Lankidetzaren Idazkaritzak proposamen-dokumentu bat prestatuko dute, hezkuntza-arloak ere Memoriaren Egunean parte hartzeko. Gero, Gizalegez Akordioa sinatu dutenei aurkeztuko diete, edukiari buruz ahalik eta adostasun handiena lortzen saiatzeko.

- Prozesu hori egin eta gero, hezkuntza-arloak Memoriaren Egunean parte hartzeko gida bat prestatuko dute, eta bertan zenbait jarduera proposatuko dituzte. Geroago, hala erabakiz gero, ikastetxe bakoitzak bere egoeraren arabera moldatu ahalko du.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Hezkuntza-arloak Memoriaren Egunean parte hartzeko proposamena prestatzea.	· 2017an eta 2018ko lehenengo hiruhilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. Hezkuntza-arloak Memoriaren Egunean parte hartzeko gida prestatzea.	· 2018ko bigarren hiruhilekoan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
3. ekintza. Proposamena praktikan jartzea.	· 2018ko Memoriaren Eguna eta hurrengoak	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.

6. Etikasi Programa

6.1. Abiapuntua

·Giza eskubideen arloko hezkuntzaren ikuspegitik, munduko beste leku edo historia batzuetan bizi diren gertaera traumatikoak ezagutzeko edo fisikoki haiei hurbiltzeko esperientziak asko irakatsi ahal du, eta ikasitakoak, gainera, iraun egiten du. Beste pertsona batzuen lekuan jartzeko eta mundua beste ikuspegi batetik ikusteko aukera ematen digu.

·Proiektu honetan giza eskubideei buruz eta etikari buruz ikastea proposatzen da («etika ikasi»). Horretarako, bidaia hezigarriak antolatuko dira, Europako leku enblematikoenak edo indarkeria luze jasan duten lekuak bisitatzeko (Balkanak edo Ipar Irlanda, besteak beste). Bisita horiek Batxilergoko, Lanbide Heziketako Erdi edo Goi Mailako Heziketa Zikloko edo Unibertsitateko lehen mailako ikasleen taldeei eskainiko zaizkie.

·Bisitan parte hartzeko baldintza bat aldeztuetatik lan bat egitea izango da: *Oinatz galduak* sail dokumentala ikusi, eta hausnarketa egitea; gida didaktikoak lagunduta. Bisita egin ondoren, lan bat egingo da, Euskadin gertatutakoaren eta Europako leku horretan gertatutakoaren gaineko memoria kritikoak etikaren ikuspegitik erkatuta, antzeko elementuak dauden eztabaidatzeko eta ondorioak ateratzeko.

·Ekimen horrek proba egiteko lehen fase bat izango du. Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusiak Gazteria Zuzendaritzarekin eta Gazteriaren Kontseiluarekin batera koordinatuta garatuko du proiektua.

6.2. Garapen-ildoak

Proiektu horretako lan-planean honako ardatz hauek zehaztu dira:

- Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritzak, Gazteriaren Kontseiluarekin batera, proposamen bat prestatuko du, 30 gaztek osatutako hiru taldetan proba egiteko (esperientzia pilotua). Gazte horiek joango dira giza eskubideen urraketaaren ikuspegitik gertaera traumatikoak bildu dituen europar leku batera, bisita programatuan antolatuta.

- Esperientzia pilotuaren ebaluazioa oinarria izango da, **etikasi** programaren urteko eskaintza sendotzeko. Programa horretan parte hartzeko, aurretik eta ondoren beste hezkuntza-programa batean parte hartzeko baldintza ezarriko da.

- Programa finkatzeko, urteko deialdi batean, aurrekontuen arabera, zenbait postu eskainiko dira, Batxilergoko, Lanbide Heziketako Erdi edo Goi Mailako Heziketa Zikloko edo Unibertsitateko lehen mailako ikasleek aukera izan dezaten bost egunean giza eskubideen arabera esanahi berezia duten europar lekuak bisitatzeko.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Gazteriaren Kontseiluarekin batera, etikasi programari lotutako esperientzia pilotua prestatzea.	·2018an	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. etikasi programako lehenengo esperientzia garatzea.	·2019an	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
3. ekintza. Programa finkatzea, urteko eskaintza eta deialdiaren bitartez.	·2020. urtean eta hurrengoetan	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.

7. Proiektu osagarriak

7.1. Abiapuntuak

·Proiektu horiekin batera, honako hauek ere egiten jarraituko da: Elkarrekin bonu-programa, Eskola Bakegune webgunea eta Zinexit bizikidetzarako zinema-erakusketa. Horrez gain, Eusko Jaurlaritzak Aieteko Giza Eskubideen aldeko Pedagogia-Baliabideen Zentroari babesia ematen eta bertan parte hartzen jarraituko du.

·Elkarrekin bonu-programa. Diru-laguntzak emateko programa horretan funts bat sortzen da. Funtsaren bitartez, gizarte-erakundeei ekarpen ekonomikoa eman ahal zaie, giza eskubideei, bakeari, biktimekiko elkartasunari, bizikidetzari eta gatazken konponbide baketsuari buruzko prestakuntza-, dinamizazio-edo aholkularitza-zerbitzuak ikastetxeei eta ikastetxeetako eragileei eskaintzen badizkiete. Programari lotutako eskaintza zabaltzea eta Hezkuntza Sailaren lehentasunekin eta zentrozen beharrekin lotzea Hezkuntza Berritzatzeko Zuzendaritzarekin eta Berritzeguneen (Nagusia eta zonalak) sarearekin lankidetzan egingo da.

·Eskola Bakegune. Webgune bat da, eta bertatik hezkuntza-erkidegoari eskaintzen zaizkie bibliografia, hezkuntza-materiala eta Eusko Jaurlaritzak eta gizarte-erakundeek bakearen, giza eskubideen, bizikidetzaren, biktimekiko elkartasunaren eta gatazken konponbide baketsuaren aldeko hezkuntza garatzen dituzten programen, moduluen eta ekimenen berri.

·*Zinexit*, bizikidetzarako zinema-erakusketa. Zinema hezkuntza-tresna indartsua da, eta sozializazioa bultzatzen du. Ikuslea beste errealitate batzuetara eraman ahal du, eta, aldi berean, ikuspegi kritikoa sortzen laguntzen du, inguruneko gaiei eta justiziarik ezari buruz. Horren harira, *Zinexit* jarduera egokia da bakearen eta bizikidetzaren aldeko hezkuntza sustatzeko, baita giza eskubideen gaineko ezagutza, hausnarketa eta sustapena bultzatzeko ere. *Zinexit* azaroko astebetean egiten da, urtero.

·Aieteko Giza Eskubideen aldeko Pedagogia-Baliabideen Zentroa. Donostiako Udalak, Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Eusko Jaurlaritzak DSS2016 Europako Kultur Hiriburuaren esparruan elkarrekin egin zuten lanaren ondorioz sortu da. Zentroaren eginkizuna giza eskubideen aldeko hezkuntza sustatzeko baliagarriak diren tresna pedagogikoak «biltzea, sortzea eta hedatzea» da: esaterako, filmak, dokumentalak, testuak, antzezlanak, literatura-lanak, eta abar.

7.2. Garapen-ildoak

Proiektu horretako lan-planean honako ardatz hauek zehaztu dira:

- Elkarrekin bonu-programa. Programa indartzea eta 2017-2020 hezkuntza-programaren ikuspegi berrietara eta Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailaren lehentasunetara moldatzea.
- Eskola Bakegune. Eskola Bakeguneak ematen dituen aukerak eguneratzea eta handitzea.
- Zinexit*, bizikidetzarako zinema-erakusketa. Zinema mota horretako eskaintza handitzea, hainbat udalerrri eta ikastetxerekin batera. *Oinatz galduak* sail dokumentala Zinexit urteko zinema-erakusketari lotzeko aukerak aztertzea.
- Aieteko Giza Eskubideen aldeko Pedagogia-Baliabideen Zentroa. Zentroa martxan jartzen laguntzen jarraitzea, Donostiako Udalarekin eta Gipuzkoako Foru Aldundiarekin batera.

Ekintzak	Egutegia	Ebaluazio-irizpidea
1. ekintza. Elkarrekin bonu-programa bultzatu eta indartzea.	· 2017an	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
2. ekintza. Eskola Bakegune egokitzea.	· 2018an	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
3. ekintza. Zinexit bultzatzeko eta indartzeko proposamena prestatzea.	· 2017an	·Ekintza horren egutegia eta edukia betetzea.
4. ekintza. Aieteko Zentroa sortzeko eta martxan jartzeko prozesuan laguntzea.	· 2017an eta hurrengo urteetan	·Zentroa martxan jartzea.

